

դուկ մարդկամբ. փորձեն նոքա զամենայն, փոխեն միշտ զտեսութիւն եւ զձեռնարկս իւրեանց: Ձանձրացեալ միշտ ընդ այն զոր ունին, եւ նախանձարեկ ընդ որ չունին. կեանք նոցա են հանապազօրեայ ընթացք ցնորից երջանկութեան, որ երեւի նոցա ընդ բիւր եւ զանազան կերպարանօք:

Վասն այնորիկ բողու բնակիչ գիւղից զխաղաղ բնակութիւն իւր, եւ զնայ բնակել յաղմկալոյզ քաղաքս. մարդ որ կեայ յանդորրու ընդ յարկաւ խաղաղաւետ տան իւրոյ, անձկայ յանկարծ բախտախնդիր կենաց ընդ այլ աշխարհ, հաւատայ զանձն իւր եւ զբախտ չնչին փայտի, եւ զնայ ի խնդիր երջանկութեան յայն կոյս ծովուց:

Փոխե մարդ անդադար զմիտս իւր եւ զիղձս, մերթ կնոջ ցանկայ, եւ մերթ բարեկամի, մերթ քաղաւորել կամի, եւ մերթ կամակատար լինել ծառայ. այսօր լիաձեռն բաշխե արծաթ, եւ վաղիւ զնոյն գողանայ. երեւի մերթ սակաւապետ եւ լուրջ, եւ մերթ շոայլ եւ բերեւ, փոխե նա յիւրաքանջիւր վայրկենի գիմակն:

Մարդն է կենդանին զոր քան զամենայն կենդանիս դժուարին է քննել եւ ճանաչել. քանզի եւ քան զամենեւին երկղիմի է եւ ալլակերպ, զանխույ եւ կեղծ. եւ են ի նմա ներքնատունք եւ կրքալք, յորոց ելանէ նա երբեմն մարդ, եւ երբեմն այծեմարդ. այնչափ շնչափողք, յորոց երբեմն ջերմ փչէ օդ եւ երբեմն ցուրտ, եւ է երբեմն զի ծուխ ելանէ բարդ ի բարդ: Ամենայն քայլափոխք նորա՝ ընթացք են մշտնջենաւոր վրիպանաց. յառաւօտուն ծնանի, ընդ երեկոյս մեռանի, երբեմն ի կոճեղ, յերկաթ, ի գերութիւն, եւ երբեմն յազատութիւն. երբեմն Աստուած ոմն, եւ երբեմն ճանձ չնչին. ծիծաղի նա եւ լայ ընդ մի եւ նոյն ինչ. գոն է նա եւ տժգոն, կամի եւ ոչ կամի, միով բանիւ, ոչ զիտէ զոր կամին: Երբեմն լի է այնչափ ուրախութեամբ եւ խնդութեամբ մինչեւ ջկարե կալ ընդ մորթով իւրով, եւ երբեմն անհաճոյ է նմա ամենայն, եւ անձին իսկ չհանդուրժէ: Մարդոյս անհաստատութեան զլիաւոր պատճառք են դատարկութիւն, անկրթութիւն, փաքքամութիւն, տկարութիւն եւ ճանձրութիւն. եւ բազում այն է զի անհաստատութիւն մարդոյ խղճին խօրութեան է նշանակ, որ զբաղմունս խնդրէ, եւ կամի բոլորովին բմբիլ:

Անա հանգամանք անհաստատութեան մարդոյ եւ պատճառք նորին. վախճան եւ կատարելութիւն համօրեն առաքինութեանց զմտաց հաստատու-

թիւն համարի Դեմոսթենես, պարագլուխն պերճախօսից:

ՍԱՐԳԻՍ Վ. ԹԵՈԴՈՐԵԱՆ:

ՇՈՒՇԱՆ.

Գեղեցիկ ծաղկոցի մը մէջ սպիտակափառ շուշան մը կը փայլէր: Մանկիկն որ տնկոյն ցօղունէն քիչ մը աւելի բարձր էր, առաւօտ մը կանուխ գիշերուան ցօղովը պատած գեղատեսիլ ծաղկան քովը զնացեր հիացմամբ կընայէր, որ նորածին արեւուն ճառագայթներուն վրան զարնելովը աղամանդներով զարդարուածի պէս կը շողշողար: Այնպէս երկար ժամանակ հիացմամբ նայելէն յետոյ, զարմացած ու երախտագիտութեամբ լեցուած՝ սեւորակ աչուրները երկինք վերուց՝ առ այն որ արեւը, ցօղն ու ծաղկունքը ստեղծեր է: Երջանիկ ծնողքը որ իրենց ազնիւ զաւկին բարեպաշտ զգածմանցը վկայ եղեր էին, սաստիկ ուրախացած՝ իրարու ըսին փսփսայով.

— Այս ծաղկին պէս գեղեցիկ ու զարմանալի, միթէ ինքն ալ այս շուշանին պէս անմեղութեան շուշան մը չէ:

Հազիւ քէ վրան տարի մը անցաւ, Տիրուհին վաղամեռիկ վախճանեցաւ ի սուգ անհնարին բողջով տարաբախտ ծնողքը. նոյն շուշանը ծաղկեցաւ նորէն, տեսաւ անմխիթար մայրը, յիշեց իր անմոռանալի շուշանն ու ջերմ արտասունք գետօրէն սկսան վերստին հալած աչուրներէն վազել:

Կարբտեցաւ նորէն խեղճ հօրը սիրտը, եւ այսպէս ըսաւ հառաջանօք.

— Այս շուշանն որ հիմա ասանկ գեղեցիկ կը տեսնես, պարտեզին մէկ ծայրը բուսած աննշան փոքրիկ տունկ մըն էր երբոր արմատովը հանեցի ու բերի այս ծաղկոցիս մէջ տնկեցի. ըրածիս վրայ շատ ցաւեցաւ Տիրուհի ու շատ անգամ Ափսոս, հայրիկ, կանչեց: Բայց երբոր տեսաւ որ իր շուշանն աւելի յարմար տեղ տնկելովս՝ պարտեզին գեղեցիկ զարդն եղաւ, ուրախացաւ ու կրկին կրկին ինծի շնորհակալ եղաւ որ իր սիրելի ծաղկին տեղը փոխեցի: Ուրեմն, դուն ալ մի լար, որդեսէր մայր, ալ ուրախացիր. վասն զի մեր քաղցրիկ Տիրուհին ալ որ երկրէս փոխեցաւ, երկինքը հրեշտակաց լուսերամ դասուն մէջ սպիտակափայլ ծաղկած է ի հոտ անուշից:

Մաքրութեան շուշան հեռի յաշխարհս

Տարեալ տընկեցաւ աշովն Աստուծոյ,

Յանքառամ դրախտին երկնից ասպարեզ
Ուր յաւերժ բուրե բոյրս անոյշ հոտոյ :

Ջ Ո Ւ Ր .

Շարայարութիւն. Ska, էջ 68.

Ջուրը բոլորովին անգոյն չէ : — Բոլորովին գուտ ջուր ունենալուն հնարքը : — Ջուրը սկզբնատարր չէ : — Փակտումն ու բորումն ջրոյ : — Գոլորշւոյն ջուր դառնալը : — Կշիռ գոլորշւոյ : — Խտացումն : — Թորանոց : — Թրուածին եւ ջրածին : — Ասոնց բաղադրութեամբը ջուր շինուիլը : — Վերլուծութիւն ջրոյ :

Ըսինք քե ջուրը անգոյն է եւ քափանցիկ . եւ յիրաւի այնպէս է՝ երէ քիչ քանակութեամբ ըլլայ . ուստի ճիշդ խօսելով պէտք է ըսենք քե ջուրը ոչ բոլորովին քափանցիկ է եւ ոչ բոլորովին անգոյն : Յրինակի համար, ծովին քիչ մը խորունկ կտորն որ դիտենք՝ կընայինք որ ջուրը կապոյտ է . քե որ այն կապոյտ երեւցած ջրէն գաւաթ մը առնունք, կըտեսնենք որ անգոյն ու պայծառ է : Ահա այս է ատոր պատճառը . գաւաթին մէջի ջրին լոյսը կըբեկանի, կամ աւելի պարզ ըսենք, աչքերնուս այնչափ քիչ կապոյտ գոյն կըդրկէ որ չերեւնար . ընդ հակառակն ծովին մէջ ջրի մեծ զանգուածն այնչափ շատ կըդրկէ աչքերնուս այն կապոյտ գոյնը որ որոշ ու պայծառ կերպով կըտեսնենք :

Նոյնը հասկընալու է նաեւ բոյոր քափանցիկ գունաւոր հեղուկներու վրայ : Խերեսի գինին յուրանի (սիւրանի) մէջ պայծառ ոսկեգոյն կերելի . իսկ քե որ Շամբիանիայի կոնաձեւ գաւաթին մէջ լեցընենք ու քովընտի դիտենք, կըտեսնենք որ բերնին մօտ եղած կտորը դեղնագոյն կերելայ . քանի որ վար իջնանք՝ գոյնն ալ կը բացուի, կոնին տակը ամենեւին գոյն չըմնար, ու գինին գրեթէ բոլորովին ձերմակ կերելայ :

Հաւանական է որ ջրին գոյնը մէջի հալած նիւթերէն յառաջ գայ . օրինակի համար անոյշ ջրի լճին գոյնը ծովու աղի ջրին գունէն տարբեր է, վասն զի մէջերնին հալած նիւթերն ալ տարբեր են :

Ըսածներէս կերելի որ գոյման վախճանն է ջրին մէջ գտնուած հաստատուն անմաքուր նիւթերը հանել : Իսկ քե որ բնական վիճակի մէջ ալ ամէն ջրի մէջ քիչ ու շատ օտար նիւթեր կան, կընայ մէկն ըսել քե ուրեմն գուտ մաքուր ջուր ուր կամ ինչպէս գտնելու է :

Գիտնալու է որ սովորական պիտոյից համար բոլորովին գուտ ջուրը ոչ հարկաւոր է եւ ոչ օգտակար . խմելու համար բոլորովին գառւած ջուրը ոչ ախորժելի է եւ ոչ առողջարար . խոհակերոցներու մէջ գործածուելու համար ալ բնաւ հարկաւոր չէ որ այն աստիճան գուտ ու անխառն ըլլայ ջուրը :

Բնական վիճակի մէջ գտնուող ջրերուն ամենէն գուտն անձրեւի ջուրն է . բայց որովհետեւ սոճորաբար տանիքի վրայէն ու այլ եւ այլ խողովակներէ անցնելէն յետոյ ընդունարանը կըժողվուի, անոր համար ձամբուն մէջ հանդիպած աղտոտութիւնները քիչ շատ կըհալեցընէ՝ հետը կըմիացընէ : Ուստի գուտ ու մաքուր անձրեւի ջուր առնելու համար պէտք է անմիջապէս երկնքէն իջածը մաքուր ամաններու մէջ ժողվել : Բայց այն ատեն ալ բոլորովին գուտ չըլլար, վասն զի քիչ շատ օդով տոգորուած կըլլայ, եւ մասնաւորապէս անխալիս բբուով՝ զոր մընոյրտին մէջէն կառնու : Մէջը կըգտնուին նաեւ քիչ մը օշակային աղեր . եւ քե որ ծովի մօտ տեղ ժողվուի՝ ընդհանրապէս քիչ մըն ալ հասարակ աղ կուեննայ : Փորորկի ժամանակ իջած անձրեւը շատ անգամ քիչ մը նազրունային բբու (acide nitrique) կուեննայ, որ կերելի քե մընոյրտի ելեկտրականութեամբը կըգոյանայ :

Հիները կարծէինք ջուրը սկզբնական տարր է, այսինքն այն գոյացութեանց մէկը՝ յորոց բոյոր մէկալ գոյացութիւնները շինուած են : Սակայն անցեալ դարուն վերջերը այլ եւ այլ փորձերով գտան որ երկու իրարմէ բոլորովին տարբեր գոյացութիւններէ ձեւացած է : Ջուրը ծանրակշիռ մարմին է, իսկ գինքը կազմող գոյացութիւնները քերել կազեր են, եւ մէկը աշխարհիս ամենէն քերել գոյացութիւնն է : Ամէն մարդ գիտէ որ ջուրը կրակին ռիւերիմ բշնամին է . եւ սակայն իր երկու կազմիչ գոյացութիւններէն մէկը ամէն վառելի գոյացութիւններէն աւելի դիւրավառ է . միւս կազմիչ կազն ալ այնչափ հարկաւոր է կրակի որ առանց անոր կարելի չէ կրակ վառել : Ջրին երկու կազմիչ գոյացութիւններն իրարմէ գատելու համար պէտք է որ ջուրը բոլորովին գուտ ըլլայ . եւ տեսանք որ բնական վիճակի մէջ կարելի չէ գտնել :

Եռացմամբ ջրին մէջ եղած օդը միայն դուրս կելլէ, եւ հալած նիւթերը նոյնպէս կըմնան . ասոնք բորմամբ միայն կելլեն :

Թորման ինչ սկզբան վրայ հիմնուած ըլլալը